גמ׳ בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה. לקמיה מפרש מאי משמע: **ובלכתך בדרך פרט לחתן.** ותא״ג דחתן נמי עוסק במצוה הוא אי לאו קרא יתירא לא נפקא לן מקרא קמא דכיון דעוסק במצוה לא כתיב בקרא בהדיא אלא מיעוטא בעלמא הוא דקא דרשינן מביתך וממעטינן מינה עוסק במלאכת מצוה דאיכא טרדא אבל חתן דטרדא דמחשבה בעלמא הוא שמחשב על עסק בתולים אי לאו קרא יתירא לא אתמעוט: **הכונס את הבתולה פטור.** שטרוד במחשבת בעילת מצוה: **מאי משמע.** פרט לעוסק במצוה: **בי דרך. בשבתך ובלכתך הוקשו לדרך: מי לא עסקינן בו׳.** כלומר מנלן דבדרך רשות לחודא איירי קרא הא קרא דרך סתמא כתיב וממילא משתמע נמי מייניה דרך מצוה ואפילו הכי אמר רחמנא ליקרי: **אי משום טרדא.** דמחשבה פטורת ליה אפילו טבעה ספינתו נמי: **אלמה אמר רבי אבא.** כמו למה אמר. (ג) אע״פ שטרוד בגערו חייב בכל המצות חוץ מן התפילין שנאמר בהם פאר בפ״ש עליך וגו׳ וכיון דבעו פאר ואבל מתגולל בגערו בעפר אין זה פאר: **טריד טרדא דמצוה.** וכיון דאתן מיעוטו בעלמא דרשינן פרט לחתן מסתייך אם ממעטת מייניה טרדא דמצוה: **וכ״ה אמרי לך.** נהי נמי דקרא למדרש מייניה פרט לחתן אתא ממילא ש״מ בלכת דידך הוא דמחייבת אלמא בדרך נמי קרי: **עוסקין במלאכתן וקורין.** לקמן (דף טז.) מוקמינן לה בפרק שני: **הטה ר׳ אלעזר בן עזריה.** כב״ש: **נאחד שאמרו לו זקנך מגודל אמר להם יהיה זה כנגד המשחיתים.** משל שלך דומה לאחד שאומרים לו זקנך נאה ומגודל והוא אומר להם הואיל וקלסתם אותו אף הוא יהיה נתון לתער ולמספריים הגדול הזה יהיה נתון לתער ולמספריים שאביא עליו ואשחיתנו: **עכשיו שאני הטפי.** הרי אני כמקלס את מעשיך שהיית מוטה ואתה נזקפת: **כ״ה נמי איש להו מטין.** דבמטין נמי שרו לאחרים לעיל מטין וקורין: **אבל.** עכשיו כיון דעד השתא היית זקוף ועכשיו הטית אם לא נזקפתי אני ילאו התלמידים ויקבעו הלכה: **לא קיימת בו׳.** וכי היכי דעשה כדברי ב״ה לא עשה ולא כלום לדברי ב״ש אף העושה כדברי ב״ש לא עשה ולא כלום לדברי ב״ה: **מתני׳ בשחר מברך שמים וכו׳.** כדאמר בברכות ירושלמי (תהלים קיט) שבע ברכות הללו על שם (שם) שבע ביום הללתיך: **אחת ארוכה ואחת קצרה.** אשמיס לאחריה דערבית קאי (נ״א ארוכה אמת ואמונה קצרה השכיבנו): **נחתום.** בברוך: **שלא נחתום.** כגון ברכת הפירות ומצות: **גמ׳ מאי מברך.** שתיס לפניה דשמר מאי ניהו:

יוצר

שנאמר בהם פאר. פרש״י ואבל מעולל בעפר קרנו ואין נאה לתת פאר תחת אפר. ותא״ת ולמה לי הלי טעמא תיפוק ליה מדאמר ליחזקאל פארך חבוש מכלל דלכולי עלמא אסור. ותירץ השר מקולי לדריך טעמא של רש״י כי היכי דלא גילף שאר מצות מתפילין מקל וחומר. א״נ לריך טעמא דרש״י לחייבו בתפילין לאחר יום ראשון דלא שייך מעולל בעפר קרנו אלא ביום ראשון דוקא: **תני רב יחזקאל עשה בבית שמאי עשה ורב יוסף אמר עשה בב״ש לא עשה ולא כלום.** ותא״ת פשיטא דאין הלכה כמותן. וי״ל הואיל וב״ש מחמירים על האדם טפי מב״ה לא שייך לומר פשיטא. דהא דעשה כב״ש לא עשה ולא כלום היינו היכא דב״ש מקילין וב״ה מחמירין אבל הכא בק״ש לא פסלי ב״ה דברי ב״ש. אבל תימא א״כ מה מייתי מסוכה כו׳ לא קיימת מצות סוכה כו׳ ופירש״י דכי היכי דמי שעשה כב״ה לא עשה ולא כלום לב״ש אף העושה כב״ש לא עשה ולא כלום לב״ה ומאי קא מדמה התם פסלי ב״ש לגמרי מה דמכשרי ב״ה. אבל הכא קרא קרית שמע כב״ש אליבא דב״ה יצא. ע״כ פירש הר״ר שמעיה דקא מדמה הכי מדקאמר לא קיימת אע״ג דמן הדין יצא שהרי בראשו ורובו בסוכה אינו אסור אלא גזירה שמא ימשך אחר שלחנו. כה״ג גבי ק״ש אע״ג דמן הדין יצא בדיעבד כיון דלב״ה אין נכון כדאיתא במתניתין כדאי היית לחוד בעצמך. אם עשה כב״ש לב״ה לא עשה ולא כלוס[א] [וע׳ תוספות סוכה ג. ד״ה דאמר]:

אחת ארוכה ואחת קצרה. פירש רש״י ארוכה אמת ואמונה. קצרה השכיבנו. ותימה[ב] דהשכיבנו נמי ארוכה הרבה ותדע מדלא קא חשיב לה בתוספתא בהדי הקצרות[ג]. ועוד פעמים שמאריכין הרבה בתוספתא כמו אור יום הנף[ד]. ועוד אמת ואמונה פעמים שמקצרין בה מאד כדאמרינן לקמן למ״ד אין אומרים פרשת ציצית בלילה הוא קא מסייע מודים אנחנו לך שהולאתנו ממצרים וכו׳ בפרק היה קורא (לקמן ד׳ יד ע״ב) ונראה לר״ת דהכל קאי (ד) באמת ואמונה אחת ארוכה ואחת קצרה כלומר בין יאריך בה בין יקצר בה[ה] כדלקמן. וכן אשכחנא התם (יבמות ד׳ מא.) אחת ארוסות ואחת נשואות אחת בתולות ואחת בעולות: **מקום** שאמרו לקצר. כגון בברכת פירות ובברכת המצות אין לו להאריך:

ורבנן

גמ׳ בשלמא ב״ה קא מפרשי טעמייהו וטעמא דב״ש אלא ב״ש מ״ט לא אמרי כב״ה אמרי לך ב״ש א״כ נימא קרא[ו] בבקר ובערב מאי בשבבך ובקומך בשעת שכיבה שכיבה ממש ובשעת קימה קימה ממש וב״ש האי ובלכתך בדרך מאי עביד להו ההוא מבעי להו[ז] לכדתניא בשבתך בביתך פרט[ח] לעוסק במצוה ובלכתך בדרך פרט לחתן מכאן אמרו[א] הכונס את הבתולה פטור ואת האלמנה חייב מאי משמע אמר רב פפא כי דרך מה דרך רשות אף כל רשות מי לא עסקינן דקא אזיל לדבר מצוה ואפילו הכי אמר רחמנא לקרי אם כן לכתוב רחמנא בשבת ובלכת מאי בשבתך ובלכתך בשבת דידך ובלכת דידך הוא דמחייבת הא דמצוה פטירת[ט] אי הכי אפילו כונס את האלמנה נמי האי טריד והאי לא טריד אי משום טרדא אפילו טבעה ספינתו בים נמי וכי תימא ה״נ אלמה א״ר אבא בר זבדא אמר רב[י] אבל חייב בכל המצות האמורות בתורה[כ] חוץ מן התפילין שהרי נאמר בהם פאר שנאמר[ל] פארך חבוש עליך התם טריד טרדא דמצוה הכא טריד טרדא דרשות[מ] [נ]וב״ש ההוא מבעי להו פרט לשלוחי מצוה וב״ה אמרי ממילא ש״מ דאפילו בדרך נמי קרי: ת״ר בה״א[ס] עומדין וקורין יושבין וקורין ומטין וקורין הולכין בדרך וקורין[ע] עושין במלאכתן וקורין[פ] ומעשה ברבי ישמעאל ור׳ אלעזר בן עזריה שהיו מסובין במקום אחד והיה ר׳ ישמעאל מוטה ור׳ אלעזר בן עזריה זקוף כיון שהגיע זמן קריאת שמע הטה רבי אלעזר וזקף ר׳ ישמעאל אמר לו רבי אלעזר בן עזריה לר׳ ישמעאל ישמעאל אחי אמשול לך משל למה הדבר דומה משל לאחד שאומרים לו זקנך מגודל אמר להם יהיה כנגד המשחיתים אף כך אתה כל זמן שאני זקוף אתה מוטה עכשיו כשאני הטתי אתה זקפת אמר לו אני עשיתי כדברי ב״ה ואתה עשית כדברי ב״ש ולא עוד אלא שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות מאי ולא עוד וכי תימא בית הלל נמי אית להו מטין ה״מ דמטה ואתא מעיקרא אבל הכא כיון דעד השתא הוית זקוף והשתא מוטה אמרי ש״מ כב״ש סבירא להו שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות. תני רב יחזקאל עשה כדברי ב״ש עשה כדברי ב״ה עשה רב יוסף אמר[ר] עשה כדברי ב״ש לא עשה ולא כלום[ש] דתנן מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית ב״ש[ת] ופוסלין וב״ה מכשירין אמרו להם ב״ה לב״ש מעשה שהלכו זקני ב״ש וזקני ב״ה לבקר את ר׳ יוחנן בן החורנית מצאוהו שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית ולא אמרו לו כלום אמרו להם[ט] משם ראיה אף הם אמרו לו א״כ היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימיך רב נחמן בר יצחק אמר עשה כדברי בית שמאי חייב מיתה דתנן אמר ר״ט אני הייתי בא בדרך והטתי לקרות כדברי ב״ש וסכנתי בעצמי מפני הלסטים אמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי ב״ה: **מתני׳**[י] בשחר מברך שתים לפניה ואחת לאחריה ובערב מברך שתים לפניה ושתים לאחריה אחת ארוכה ואחת קצרה מקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר לקצר אינו רשאי להאריך לחתום אינו רשאי שלא לחתום שלא לחתום אינו רשאי לחתום: **גמ׳** מאי מברך אמר ר׳ יעקב א״ר אושעיא

יוצר

מסורת הש״ס

א) [בערב ובבקר. כן יתכן להיותם], ב) לקמן דף טז. סוכה דף כה., ג) [עי׳ רש״י ותוס׳ סוכה כה. ד״ה ובלכתך וכו׳ דגרסו לכיפך וכ״ה בתוספתא פ״א ה״ה], ד) [נו׳ תוספות לקמן דף טז: ד״ה אין], ה) לקמן דף טז: סוכה דף כה. מו״ק ל׳ עו. כתובות דף ו: שמחות פ״ו, ו) יש גורסין ומוסיפין דזה עי׳ רש״א בשם הילקוט וא״ל לתגיה דכיון דלריכא ליה לב״ה למימר ממילא ש״מ בהאי סברא לחודיה שיעתה נכון אבל זהו ולאי שמקשה על ב״ש ל״ל ב׳ פסוקים;, ז) תוספתא פ״א ה״ו בפרי פרשת ואתחנן, ח) סוכה דף [נ. ז:] כה. עירובין דף יג.; ט) [שבת כט: ושם נסמן], י) [פ״א ה״ה],

תורה אור השלם

1. הָאֲנַק דֹּם מֵתִים אֲבֹל לֹא תַעֲשֶׂה פְּאֵרְךָ חָבוֹשׁ עָלֶיךָ וּנְעָלֶיךָ תָּשִׂים בְּרַגְלֶיךָ וְלֹא תַעְטֶה עַל שָׂפָם וְלֶחֶם אֲנָשִׁים לֹא תֹאכֵל: יחזקאל כד יז

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ טריד טרדא דרשות (וכ״ה אמרי וכו׳ נמי קרי) תפ״מ ומ״ש ס״א וב״ה הא כתיב בשבתך בביתך ובלכתך בדרך למה לי ש״מ ותיפוק וכ״ש הכוא מבעי להו פרט לבלוחי מלוה ממקו: (ב) שם בדרך וקורין עוסקין במלאכתן: (ג) רש״י ד״ה אלמה וכו׳ למה אמר אבל אע״פ שעכוד: (ד) תוד״ה אמת וכו׳ דהכל קאי אאמת:

מוסף תוספות

א. בתוס׳ רי״ש כתב, ה״ה נמי גבי ק״ש שלא יצא כלל (עיין בתוס׳ הרא״ש באור הטעם בזה). ב. בתוס׳ רי״ש כתב, וקשה לרבינו יעקב. ג. ובתוס׳ רי״ש הוסיף. ובשביל שהיה נזכר במשנה לא היה נמנע מלהזכיר בתוספתא בהדי קצרות. ד. בתוס׳ רי״ש הוסיף. יום הנף בהשכיבנו. ה. בתוס׳ רי״ש הוסיף. שכשאומר פ׳ ציצית הויא ארוכה וכשאינו אומר פ׳ ציצית וכו׳ הויא קצרה.

מוסף רש״י

פרט לעוסק במצוה. שאינו חייב בקריאת שמע (סוכה כה.) דהעוסק במצוה פטור מן המצוה (לקמן יד: ב״ק נו:). פרט לחתן. ואע״ג דהוא נמי במצוה טריד, אינטריכי ליה תרי קראי, דאי הוה כתיב חד, כיון דחתן נאו בהדיא כתיב בקרא, הוה אמינא לא פטר הכתוב אלא טורח ועוסק מצוה בלבד מצוה חתן שהוא יושב ובטל ואינו עוסק, אלא טריד בחתנתו בעילה, לא פטר הכתוב, הלכך מקרא יתירא דאמעטינן דפטור מק״ש, דטריד בחתנתו בעילה (סוכה כה.). כי דרך. הולך בדרך סמוכה (שם). מי לא עסקינן. וכי איכא לכלול במקרא דרך מצוה עם הרשות, והא דרך סתמא כתיב, ומשמע נמי דרך מצוה, וקאמר רחמנא ליתיב לקרות בדרך (שם). אם כן. דבדרך מצוה נמי קאי, לכתוב בלבד בדרך (שם). האי טריד. לבו טרוד בחתנתו בעילה, ומסתבכא בחתנתו בעילה, דמקרא יתיר דאמעטינן דפטור מק״ש, דטריד בחתנתו בעילה (שם). אי משום טרדא. הלי דפרין משמע ליה דטרדתו פוטרתו לפי שאינו יכול לכוין את לבו, והלכך אפילו טבעה ספינתו דטרוד בעבודת הבורא (שם). שהרי נאמר בהם פאר. ואבל לאו כר פאר הוא וכשמתפאר מראה בעצמו שאינו אבל (שם) אי: דאבל מעולל בעפר קרנו ולאשו ואין זה פאר לתפילין (כתובות ו:). התם טריד טרדא דמצוה. ואשמעינן קרא דלא מיחייב לסיר דעתו ממחשבת מצוה לאשוה בשביל זו הבאה עליו, אלא יעסוק בראשונה ויתן לבו להיות בקי בדבר (סוכה שם). הכא טריד טרדא דרשות. שאע״פ שהוא חייב לנהוג אבלות של עגילה דאיכא וסיכה להראות כבוד מתו, אינו חייב להצטער (שם). עומדין וקורין יושבין וקורין. עומדין לא לריך למיתב, יושבין לא לריך למיקם אלא כי אורמייהו (מחזור ויטרי סי׳ יא). משם ראיה. בתמיה (סוכה כח.).

עין משפט נר מצוה

ג א מיי׳ פ״ד מהלכות ק״ש הלכה ו [ג] סמג עשין יח טור שו״ע או״ח סימן ע סעיף ג:

נא ב מיי׳ פ״ד מהלכות תפילין הלכה יג ופ״ד מהלכות אבל הלכה ט סמג עשין (דרכינו) ב טוש״ע יו״ד סימן לח סעיף ה ויו״ד סימן שפח סעיף א:

ג (מיי׳ פ״ב מהל׳ ק״ש הל׳ ב טוש״ע או״ח סי׳ סג סעיף ח):

נב ד (מיי׳) ועוש״ע שם:

ה (מיי׳ פ״ו מהל׳ סוכה הל׳ ח טוש״ע או״ח סי׳ תרלד סעיף ז):

נג ו מיי׳ פ״א מהלכות ק״ש הלכה ה סמג עשין יט טוש״ע או״ח סימן נט וסימן רלו סעיף א:

רבינו חננאל

בית הלל מפרשי טעמיהו דקורין בין יושבין בין מטין בין מהלכין בדרך, שני׳ ובלכתך בדרך, והאי דכת׳ בשכבך ובקומך, ללמדך שחייב אדם לקרוא ק״ש פעמים, אחת בשעת שכיבה והוא ק״ש שלערבית ואחת בשעה שדרך בני אדם עומדין מן השינה וזה הוא קרית [שמע] שלשחרית. וב״ש האי קרא דבית הלל מפיק לה ובלכתך בדרך פרט לעוסק במצוה שפטור, ודייק מדלא כתיב בלכת אלא בלכתך, בלכתך דידך מיחייבת מהלך שמע מינה. וקיימא לן כבית הלל דתאני בין עומדין בין יושבין בין מטין בין מהלכין בדרך בין עוסקין במלאכתן קוראין קריאת שמע ויוצאין ידי חובה. והא דאמר רב יהודה בפרקין דקמא עד על לבבך בעמידה, לא שאם היה יושב, עומד וקורא מעומד, אלא שאם היה מהלך בדרך עומד וקורא עד על לבבך, ומכאן ואילך קורא כשהוא מהלך.

מסמך ברכה פירוש **כנגד המשחיתים**, הם המגלחים המשחיתים זקנם כנגדם זה מגדל זקנו, כלומר זה עושה חילוף מעשיהם ונמצא חולק עליהם, כך זה הטה וזה זקף. אמר רבי טרפון אני הייתי בא בדרך והטיתי לקרות כדברי בית שמאי וסיכנתי עצמי וכולי׳. ירוש׳ ר׳ בא בר כהן בשם ר׳ יהודה בן פזי תדע לך שדברי סופרין חמורין מדברי תורה, שהרי ר׳ טרפון אלו לא קרא כלל היה עובר בלאו, ומשום שעבר על דברי בית הלל נתחייב מיתה, שכך אמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הלל, על שכת׳ ופרץ גדר ישכנו נחש. ואסיקנא אחר שניתנה בת קול ביבנה. **מתני׳. בשחר.**

רב נסים גאון

והא אמר רב אבא בר זבדא אמר רב אבל חייב בכל מצו׳ האמורו׳ בתורה חוץ מן התפילין מפני שנאמר בהן פאר בפ׳ ואלו מגלחין במועד (דט״ו) גרסי׳ אבל אסור להניח תפילין מדקאמר ליה רחמ׳ ליחזקאל (יחזקאל כד) פארך חבוש עליך מכלל דכולי עלמא אסירי ובסוף פרק עלמא אסירי ובסוף פרק חזקת (ב״ב דף ס) כך דרשינן על ראש שמחתי אמר ר׳ יצחק זה אפר מקלה שבראש חתנים בעא מיניה רב פפא היכא מנח ליה אמר ליה במקום תפילין שנאמר (ישעיה סא) לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר מיכן למדנו שהתפילין נאמר בהן פאר: